Костянтин СПОРИШЕВ,
доктор наук з державного управління, доцент,
заступник начальника інституту підготовки
керівних кадрів з наукової роботи
Національної академії
Національної гвардії України,
м. Харків, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-4737-9698
e-mail: spor_kos@ukr.net

Володимир БЕЛОУСОВ,
ад'юнкт докторантури та ад'юнктури
Національної академії
Національної гвардії України,
м. Харків, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0009-8550-2694
e-mail: belousovvova1976@gmail.com

DOI: https://doi.org/10.32620/pls.2025.8.73

ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ЗАХИСТ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Анотація: *Розглянуто сучасні управлінські підходи до забезпечення безперервного функціонування об'єктів критичної інфраструктури України в умовах воєнного стану та гібридних загроз. Здійснено аналіз ролі сил безпеки, насамперед Національної гвардії України, у забезпеченні охорони та відновлення інфраструктурних об'єктів. Визначено основні принципи управління стійкістю, окреслено проблемні питання у взаємодії між військовими структурами, НПУ, ДСНСУ. Запропоновано напрями підвищення ефективності державного управління у сфері захисту критичної інфраструктури.*

Ключові слова: *державна безпека, критична інфраструктура, сили безпеки України, прийняття рішень.*

Реалії сьогодення показують, що забезпечення безперервного функціонування об'єктів критичної інфраструктури є одним із пріоритетних стратегічних завдань державного управління. Пошкодження або дестабілізація енергетичних, транспортних, інформаційно-комунікаційних чи водопостачальних систем може викликати ланцюгові наслідки для національної безпеки, обороноздатності, економічної стабільності й життєзабезпечення населення.

Зростання частоти кібератак, диверсій, терористичних дій, а також інформаційно-психологічних операцій проти України актуалізує необхідність побудови інтегрованої системи управління стійкістю та відновленням об'єктів критичної інфраструктури. Така система має базуватися на сучасних аналітичних інструментах, міжвідомчій координації та технологічній готовності сил безпеки до реагування.

Інституційні основи управління безпекою критичної інфраструктури

Система державного управління у сфері критичної інфраструктури України перебуває на етапі активного інституціонального становлення. Важливими елементами є «Концепції забезпечення національної системи стійкості»[1], «Національний план захисту та забезпечення безпеки та стійкості критичної інфраструктури» [2]. Основна мета – координація дій державних і приватних суб'єктів для забезпечення безперервності надання критичних послуг та захисту інфраструктури від гібридних загроз.

До основних принципів функціонування державної системи захисту критичної інфраструктури належать» [3]:

1) єдність методологічних засад;

2) скоординованість;

3) державно-приватна взаємодія;

4) безпека та охорона інформації з обмеженим доступом;

5) міжнародне співробітництво.

Досвід воєнного часу показує, що ефективне функціонування критичної інфраструктури можливе лише за умов інтеграції аналітичних, технологічних і військово-адміністративних інструментів управління. Найважливішими напрямами є:

- Інформаційно-аналітична підтримка процесів прийняття рішень через національні ситуаційні центри [4];

- Моделювання загроз і сценаріїв у системах державного моніторингу для прогнозування наслідків атак;

- Створення цифрових двійників інфраструктурних об'єктів, що дозволяє оцінювати вплив руйнувань та оптимізувати відновлення;

- Впровадження стандартів стійкості (Resilience) згідно з директивами ЄС NIS2 та ISO 22301 [5, 6];

- Розвиток державно-приватного партнерства, особливо в енергетичному та транспортному секторах;

- Формування єдиного цифрового простору обміну інформацією між суб'єктами безпеки, у сучасних умовах воєнного стану та постійних гібридних загроз.

Національна гвардія України, як складова сектору безпеки і оборони, виконує широкий спектр завдань щодо охорони, оборони та відновлення об'єктів критичної інфраструктури. До її ключових функцій у цій сфері належать [7]:

- Охорона об'єктів енергетики, транспорту, зв'язку та оборонно-промислового комплексу;

- Супровід і захист аварійно-відновлювальних робіт на пошкоджених об'єктах;

- Забезпечення правопорядку в районах зруйнованої інфраструктури та недопущення диверсійних дій;

- Підтримка сил ДСНСУ і місцевих органів влади у відновленні життєво важливих систем;

- Участь у спільних заходах із кібербезпеки, антитерористичної діяльності, охорони громадського порядку.

Підрозділи НГУ мають унікальну комбінацію військових і правоохоронних функцій, що дозволяє їм діяти гнучко – як у бойових, так і у стабілізаційних умовах. Вони виступають важливою ланкою між воєнним і цивільним управлінням у питаннях охорони критичних об'єктів.

Попри зростання ролі Національної гвардії України у сфері безпеки об'єктів критичної інфраструктури, залишається низка проблем:

1.Довготривале відновлення систем охорони (відеоспостереження, інженерно-технічних приладів, засобів виявлення) після масованих обстрілів і атак БпЛА, за відсутності своєчасного фінансування з державного бюджету;

2.Недостатня координація дій між військовими формуваннями, поліцією, ДСНСУ та приватною охороною при охороні важливих державних об'єктів;

3.Дефіцит особового складу, що виникає через бойові втрати й ротації: на багатьох об'єктах залишаються лише сили, достатні для несення варти, але не для повноцінної оборони;

4.Обмежена ефективність залучення мобільних вогневих груп (МВГ) для протидії ударним БпЛА, що постійно модернізуються противником;

5.Нерозвинена система технічного резерву - нестача мобільних енергетичних установок, засобів автономного спостереження, портативних систем ППО ближнього радіусу.

Ці проблеми свідчать про потребу в системному реформуванні управління охороною об'єктів критичної інфраструктури, удосконаленні нормативної бази та підвищенні рівня міжвідомчої взаємодії.

Вважаємо, що пріоритетними напрямками вдосконалення механізмів державного управління системою захисту об'єктів критичної інфраструктури є:

1.Розвиток інтегрованих командно-аналітичних центрів при територіальних управліннях НГУ для забезпечення моніторингу стану безпеки об'єктів.

2.Впровадження автоматизованих систем аналізу ризиків із використанням штучного інтелекту для раннього виявлення потенційних загроз.

3.Підвищення спроможності підрозділів НГУ до охорони критичних об'єктів, у тому числі через впровадження роботизованих систем спостереження, безпілотних розвідників і мобільних вогневих платформ.

4.Розширення міжнародної співпраці щодо стандартів захисту об'єктів критичної інфраструктури, навчання персоналу та обміну даними про кібератаки.

5.Забезпечення належного фінансування та матеріально-технічного оснащення для створення мобільних резервів охорони об'єктів.

6.Розробка доктрини захисту критичної інфраструктури силами НГУ, що узгоджується з національною стратегією стійкості.

Забезпечення стійкого функціонування об'єктів критичної інфраструктури України є ключовим елементом національної безпеки у період воєнного стану. Роль Національної гвардії у цій системі є основною: вона поєднує охоронно-правоохоронні, військові та аналітичні функції, виступаючи універсальним інструментом держави у сфері безпеки.

Подальше удосконалення управління безпекою об'єктів критичної інфраструктури вимагає глибшої інтеграції з інформаційно-аналітичними структурами, розвитку технологічних можливостей НГУ та закріплення механізмів міжвідомчої взаємодії на законодавчому рівні.

Бібліографічні посилання

1. Про затвердження плану заходів з реалізації «Концепції забезпечення національної системи стійкості до 2025 року». Київ: КМУ. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1025-2023-р#Text (дата звернення: 25.10.25).

2. Указ президента України «Концепція забезпечення національної системи стійкості» Київ: УП URL: https://www.president.gov.ua/documents/4792021-40181. (дата звернення: 25.10.25).

3.Закон України «Про критичну інфраструктуру та її захист». Відомості ВР, 2022, № 19. URL: https://ips.ligazakon.net/document/JI04668A?an=3 (дата звернення: 25.10.25).

4. Бєлай С.В., Споришев К.О. Системи підтримки прийняття рішень у державному управлінні силами безпеки України. Актуальні питання у сучасній науці. Державне управління. 2024. № 2 (20). С. 320–329.

5. NIS2 Directive (EU) 2022/2555 of the European Parliament and of the Council on measures for a high common level of cybersecurity. – Brussels, 2022. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2555/oj/eng (дата звернення: 25.10.25).

6. ISO 22301:2019 – Security and resilience – Business continuity management systems. URL: https://www.iso.org/ru/standard/75106.html (дата звернення: 25.10.25).

7. Закон України «Про Національну гвардію України». Відомості ВР, 2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text (дата звернення: 25.10.25).

K. Sporyshev, V. Belousov

Functioning and protection of critical infrastructure facilities in conditions of martial state: the role of the National guard of Ukraine.

Abstract: Modern management approaches to ensuring the continuous functioning of critical infrastructure facilities of Ukraine in conditions of martial law and hybrid threats are considered. The role of security forces, primarily the National Guard of Ukraine, in ensuring the protection and restoration of infrastructure facilities is analyzed. The main principles of resilience management are determined, problematic issues in the interaction between military structures, the National Guard, and the State Security Service of Ukraine are outlined. Directions for increasing the efficiency of public administration in the field of critical infrastructure protection are proposed.

Keywords: state security, critical infrastructure, security forces of Ukraine, decision-making.

Зразок для цитування:

Споришев К., Белоусов В. Функціонування та захист об’єктів критичної інфраструктури в умовах воєнного стану: роль Національної гвардії України. Пропілеї права та безпеки, 2025. №8. С. 280-282. DOI: https://doi.org/10.32620/pls.2025.8.73.